

Sygn. akt V ACa 925/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 kwietnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Wydział V Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Roman Kowalkowski
Sędziowie:	SA Maria Sokołowska SO del. Mariusz Struski (spr.)
Protokolant:	sekretarz sądowy Aleksandra Cwiek

po rozpoznaniu w dniu 30 kwietnia 2014 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa D. A.

przeciwko Skarbowi Państwa - (...)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w. W.

z dnia 7 października 2013 r. sygn. akt I C 205/11

I. zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 1 (pierwszym) w ten sposób, że zasądzoną w nim kwotę 10.000 złotych obniża do kwoty 5.000 (pięć tysięcy) złotych, oddalając powództwo w pozostałej części,

b) w punkcie 4 (czwartym) przez jego wyeliminowanie;

II. oddala apelację w pozostałym zakresie;

III. nie obciąża powoda kosztami postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwe podpisy.

Sygn. akt VA Ca 925/13

UZASADNIENIE

Powód D. A. domagał się zasądzenia od pozwanego Skarbu (...) kwoty 200 000 zł oraz obciążenia pozwanego kosztami procesu. W uzasadnieniu powód podał, że jest osadzony u pozwanego od 14 lipca 2007r. do 29 czerwca 2009r. jako tymczasowo aresztowany, a po tej dacie jako skazany. Pozwany nie zapewnia mu godnych warunków odbywania kary pozbawienia wolności, gdyż powód nie dysponuje powierzchnią 3m⁽²⁾, która zgodnie z przepisami winna przypadać na jednego osadzonego. Pozwany nie zapewnia także powodowi odpowiednich warunków sanitarnych - pomieszczenie sanitarne nie jest odizolowane od reszty powierzchni celi. Jest wykonane z płyt, a za drzwi służy zasłona z materiału. Faktycznie zatem w jednym pomieszczeniu skazany śpi, spożywa posiłki i załatwia potrzeby fizjologiczne. W wyniku przeludnienia cel i niezapewnienia odpowiednich warunków sanitarnych pozwany narusza godność osobistą powoda nie resocjalizując go.

W złożonej odpowiedzi na pozew sprawująca zastępstwo procesowe pozwanego Skarbu Państwa - (...)Prokuratoria (...) w W. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego. W uzasadnieniu tego stanowiska podano, że w okresie od 14 lipca 2007r. do 29 czerwca 2009r. powód przez krótkie okresy przebywał w celach, w których nie miał zapewnionych 3m⁽²⁾, ale każdorazowo o tym fakcie był powiadamiany sędzią penitencjarny. Cele, w których był osadzony powód odpowiadają wymogom przepisów wewnętrznych oraz rozporządzeń.

W kolejnych pismach procesowych powód wskazywał również na brak odpowiedniego dostępu do opieki medycznej w przypadku doznawanych przez niego urazów (...), (...), oraz brak zapewnienia przez pozwanego właściwych warunków higienicznych, co między innymi doprowadziło do wystąpienia kilkakrotnie u powoda w 2012r. choroby (...), umieszczenia powoda w jednej celi ze skazanym chorującym na(...), dostarczania skazanym wadliwej jakości środków higieny, brak pomieszczeń kulturalno-oświatowych.

Prokuratoria (...) w W. w imieniu pozwanego wobec nowych zarzutów podtrzymała dotychczasowe stanowisko wnosząc o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu.

Wyrokiem z dnia 7 października 2013r. Sąd Okręgowy w. W. rozpoznając sprawę z powództwa D. A. przeciwko Skarbowi Państwa - (...) we W. o zapłatę w pkt 1 zasądził od pozwanego Skarbu Państwa -(...) we W. na rzecz powoda D. A. kwotę 10 000 zł, w pkt 2 oddala powództwo w pozostałej części, w pkt 3 zasądził od powoda D. A. na rzecz Prokuraturii (...) w W. sprawującej zastępstwo procesowe pozwanego Skarbu Państwa -(...) we W. kwotę 500 zł tytułem zwrotu części kosztów zastępstwa procesowego, w pkt4 nakazał obrać od pozwanego Skarbu Państwa (...) we W. kwotę 500 zł [pięćset] tytułem zwrotu części kosztów sądowych, od uiszczenia których powód był zwolniony, zaś w pkt 5. pozostałymi kosztami sądowymi, od uiszczenia których powód był zwolniony obciążył Skarb Państwa.

Sąd Okręgowy wydanie wyroku poprzedził ustaleniami według, których powód D. A. przebywa u pozwanego Skarbu Państwa - (...) we W. od dnia 17 lipca 2007r. do chwili obecnej. W okresach od : 17 lipca 2007r. do 18 lipca 2007r., 23 lipca 2007r. do 24 lipca 2007r., 10 sierpnia 2007r. do 21 sierpnia 2007r., 27 sierpnia 2007r. do 6 września 2007r., 23 października 2007r. do 29 października 2007r., listopada 2007r. do 16 listopada 2007r., 21 listopada 2007r. do 19 grudnia 2007r., kwietnia 2008r. do 16 kwietnia 2008r., 8 maja 2008r. do 28 maja 2008r., września 2008r. do 10 października 2008r., 19 stycznia 2009r. do 28 stycznia 2009r., 12 sierpnia 2011r. do 16 sierpnia 2011r., marca 2012r. do 16 marca 2012r. powód D. A. był osadzony w celach, w których nie korzystał z 3 m⁽²⁾ powierzchni, gdyż w tych okresach występowało u pozwanego przeludnienie. W okresie od dnia 2 lipca 2007r. do dnia 2 października 2008r. dyrektor pozwanego powiadamiał okresowo sędziego penitencjarnego o przeludnieniu tej jednostki, co oznaczało, że skazani nie dysponowali w celach na każdego z nich powierzchnią 3m⁽²⁾. Za okresy od : czerwca 2009r. do 26 maja 2010r., maja 2010r. do 1 czerwca 2010r., października 2010r. do 4 sierpnia 2011r., reprezentująca pozwanego Prokuratoria (...) w W. nie przedstawiła żadnych danych, które stwierdzałyby, jakie cele, o jakiej powierzchni, w którym pawilonie i w jakiej ilościowej obsadzie zajmował powód.

Powód był osadzony u pozwanego w celach nr : (...) pawilonu (...). Kąćki sanitarne w tych celach są oddzielone od pionowymi ścianami wykonanymi z płyt pilśniowych zaś w wejściu są powieszony jedynie kotary. Jest to podyktowane

względami bezpieczeństwa. Kąćki sanitarne w tym pawilonie są bowiem usytuowane w stosunku do powierzchni cel tak, że zainstalowanie w tych kąćkach drzwi przesłaniałoby widok całej celi przez wizjer, co jest niedopuszczalne w świetle obowiązujących przepisów bezpieczeństwa. Wnętrze kąćka sanitarnego nie jest widoczne przez wizjer drzwi wejściowych do celi, jak również nie jest widoczne dla skazanych znajdujących się w celi. Powód był również osadzony w celach nr : (...)pawilonu (...). We wszystkich tych celach kąćki sanitarne są oddzielone od cel pionowymi ścianami wraz z zamontowanymi drzwiami. Kąćki sanitarne są wyposażone w sedes, umywalnię z doprowadzoną bieżącą zimną wodą w pawilonie (...)i ciepłą w pawilonie (...), przewód wentylacyjny zakończony kratką, przy czym w pawilonie (...)jest to wentylacja grawitacyjna, a w pawilonie (...) mechaniczna. W pawilonie (...) nie ma świetlicy.

Każdy ze skazanych otrzymuje na miesiąc przydział środków higieny osobistej w postaci: proszku do prania, pasty do zębów, kremu do golenia jednej rolki papieru toaletowego. Pranie i suszenie odzieży odbywa się w celach.

W celi jest jedna miska do prania i mycia, która przypada na trzech skazanych. U pozwanego funkcjonuje odrębna jednostka ZOZ dysponująca lekarzami specjalistami z zakresu (...). Na każdy pawilon przypada jeden lekarz (...), który przyjmuje zgodnie z grafikiem przyjęć. Skazany potrzebę wizyty lekarskiej zgłasza do oddziałowego, który przekazuje takie zapotrzebowanie do ZOZ. W dniu 5 czerwca 2012r. powód doznał (...)

W dniu 24 września 2012r. skacząc z górnego łóżka powód doznał skręcenia(...)

W dniach: 17 lipca 2012r., 9 października 2012r., 20 listopada 2012r., 27 listopada 2012r. i 4 grudnia 2012r. powód zaraził się (...).

W 2012r. u pozwanego stwierdzono 305 przypadków zachorowań (...), a do 15 marca 2013r. dalszych 76. U skazanych, tak jak i u powoda występowały nawroty tej choroby(...). Cele w, których wystąpiła ta choroba (...)

Dokonując powyższych ustaleń i mając je na uwadze Sąd pierwszej instancji zważył, że powód D. A. domagał się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa(...) we W. z powodu naruszenia dóbr osobistych w postaci prawa do godnego odbywania kary pozbawienia wolności, prawa do intymności i zdrowia zadośćuczynienia w wysokości 200 000 zł.

Sąd wskazał, że dobra osobiste człowieka pozostają zgodnie z art. 23-24 k.c. pod ochroną. Przesłankami ochrony dóbr osobistych, które muszą być spełnione łącznie, są: istnienie dobra osobistego, zagrożenie lub naruszenie tego dobra, bezprawność zagrożenia lub naruszenia. Pierwsze dwie przesłanki udowodnić musi powód dochodzący ochrony; pozwany może bronić się, wykazując, że nie działał bezprawnie [tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2005r. V CK 259/05 [niepubl. LEX nr 407059]. Naruszenie dobra osobistego polega już na samym przekroczeniu określonej w art. 24 § 1 k.c. granicy zagrożenia dobra osobistego, ale dla powstania roszczenia uprawnionego konieczna jest bezprawność. Konstrukcja domniemania bezprawności wyrażona w tym przepisie przenosi jednak ciężar dowodu braku bezprawności na podmiot naruszający sferę określoną treścią osobistych praw podmiotowych.

Sąd Okręgowy podkreślił, że w uzasadnieniu wyroku z dnia 19 października 1989 r. II CR 419/89 Sąd Najwyższy stwierdził, że „za bezprawne uważa się działanie naruszające dobro osobiste, jeżeli nie zachodzi żadna ze szczególnych okoliczności, usprawiedliwiających takie działanie. Do okoliczności wyłączających bezprawność naruszenia dóbr osobistych zalicza się: działanie w ramach porządku prawnego, tj. działanie dozwolone przez obowiązujące przepisy prawa, wykonywanie prawa podmiotowego, zgodę pokrzywdzonego, ale z zastrzeżeniem uchylenia jej skuteczności w niektórych przypadkach, działania w ochronie uzasadnionego interesu.

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że trudności wiążą się z precyzyjnym określeniem kryteriów, według których należy oceniać, czy doszło do naruszenia dóbr osobistych. Należy przy tym uwzględnić obiektywną, społeczną miarę i ocenę rozsądnego, uczciwie myślącego człowieka. W uzasadnieniu do wyroku z dnia 25 kwietnia 1989 r. I CR 143/89 [OSP 1990/9/330] Sąd Najwyższy stwierdził, że „przy ocenie, czy naruszone zostało dobro osobiste człowieka decydują - jak powszechnie przyjmuje judykatura i doktryna - kryteria obiektywne, a nie subiektywne odczucie osoby żądającej ochrony prawnej. Miernika pozwalającego na ustalenie, czy naruszona została godność takiej osoby należy więc przede

wszystkim poszukiwać w tzw. opinii publicznej, która jest wyrazem poglądów powszechnie przyjętych i akceptowanych przez społeczeństwo w danym czasie i miejscu. Wzorców, które powinny stanowić docelowy punkt odniesienia dokonywanej oceny, dostarczają zaś zapatrywania rozsądnie i uczciwie myślących ludzi, a w dalszej kolejności nauki moralne pochodzące od ludzi kompetentnych w tym zakresie i cieszących się niekwestionowanym autorytetem”.

Według Sądu judykatura wykształciła rozliczne kryteria tych ocen wynikające z różnorodnych stanów faktycznych. Okoliczności konkretnej sprawy wskazują, czy można przyjąć, że osoba naruszająca cudze dobro osobiste działa w obronie zasługującego na ochronę interesu i w ramach porządku prawnego. W wyroku z dnia 13 kwietnia 2000r. III CKN 777/98 [niepubl. LEX nr 51361] Sąd Najwyższy stwierdził, że „ działanie w ramach obowiązującego porządku prawnego, by wyłączyć bezprawność, musi być dokonane w granicach określonych tym porządkiem prawnym, to jest pozostawać w zgodzie z obowiązującymi przepisami, powinno być rzeczowe, obiektywne, podjęte z należytą ostrożnością i przez osobę uprawnioną. Nie może też wykraczać poza niezbędną dla określonych prawem celów potrzebę w zakresie wyrażanych ocen”.

Sąd Okręgowy uznał więc, że wprowadzone w art. 24 k.c. domniemanie bezprawności dotyczy zachowania się sprzecznego z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę lub nawet świadomość sprawcy. To sprawca jest zobowiązany wykazać, że zaszła jedna z okoliczności wyłączających bezprawność działania, o których mowa była powyżej. Na tle zatem przepisu art. 24 k.c. powoda nie obciążało udowodnienie faktów wykazujących bezprawność działania pozwanej. Na powodzie jako uprawnionym spoczywał obowiązek wykazania działań naruszających jego dobro osobiste lub zagrażających temu dobru, zaś ten kto je podjął lub zaniechał ich podjęcia [powzany] dla uwolnienia się od odpowiedzialności, musiał wykazać przesłanki braku bezprawności takiego jego zachowania.

Sąd a quo zauważył, że powód D. A. twierdził, że zostało naruszone jego prawo do godnego odbywania kary pozbawienia wolności, gdyż odbywał i odbywa ją w celach przeludnionych, w których brak jest na jednego skazanego wymaganej przepisami normy 3 m⁽²⁾ powierzchni celi. Cele nie są wyposażone w kąciki sanitarne zapewniające intymność, brak jest w nich ciepłej wody, zaś bardzo złe warunki higieniczno -sanitarne prowadzą do zapadania skazanych w tym samego powoda na chorobę (...). Brak jest również odpowiedniego zaplecza kulturalno-oświatowe zwłaszcza w pawilonie (...), gdzie nie ma świetlicy. Nadto twierdził, że służby medyczne pozwanego działają opieszale nie podejmując natychmiastowych, niezbędnych działań mających wpływ na rozprzestrzenianie się (...). Rozpatrując zatem roszczenie powoda w kontekście art. 23 - 24 k.c. i art. 448 k.c. według Sądu Okręgowego było ono jedynie częściowo uzasadnione. Przesłanką odpowiedzialności za naruszenie cudzego dobra osobistego jest bezprawność działania, przez którą rozumie się działanie bądź zaniechanie sprzeczne z porządkiem prawnym i zasadami współżycia społecznego. Przepis art. 24 k.c. przewiduje domniemanie bezprawności działania naruszającego dobra osobiste, co powoduje, że na nim spoczywa ciężar wykazania, iż jego działanie było zgodne z prawem. W opinii Sądu w rozpatrywanej sprawie powzany nie negował faktu występowania okresowo w trakcie odbywania przez powoda w tej jednostce kary pozbawienia wolności przeludnienia w celach powołując się na to, że jego działanie w okresie od 17 lipca 2007r. [data początkowa osadzenia powoda w tej jednostce penitencjarnej] do dnia 6 grudnia 2009r. [data, w której przepis art. 248 par. 1 k.k.w. utracił swoją moc w wyniku uznania go za niekonstytucyjny przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 26 maja 2008r. w sprawie SK 25/07 - OTK-A 2008/4/62], a polegające na czasowym ograniczeniu osadzonym powierzchni celi poniżej wymaganego minimum 3 m² nie było bezprawne, gdyż opierało się o przepis art. 248 par. 1 k.k.w. Dyrektor pozwanego wydawał w tym zakresie stosowne decyzje, o których był każdorazowo informowany sędzia penitencjarny [k. 38-42]. Takiemu działaniu nie można było zatem przypisać cechy bezprawności skoro była ona oparta o przepis prawa [art. 248 par. 1 k.k.w.]. Do dnia 6 grudnia 2009r. obowiązywał bowiem przepis art. 248 par. 1 k.k.w. i stanowił podstawę prawną do wydawanych przez jego dyrektora decyzji w przedmiocie zmniejszenia powierzchni celi przypadającej na jednego skazanego poniżej 3 m⁽²⁾. W taki właśnie sposób wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 października 2007 r. II CSK 269/07 stwierdzając, że „zapewnienie przez Państwo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest jednym z podstawowych wymagań demokratycznego państwa prawnego, jednakże osadzenie skazanego w celi w warunkach, w których powierzchnia na jedną osobę wynosiła mniej niż 3 m⁽²⁾ przy spełnieniu przesłanek określonych w art. 248

§ 1 k.k.w. Jest zgodne z prawem c,[OSNC-ZD 2008/3/75] . Z kolei w wyroku z dnia 25 kwietnia 1989r. I CR 143/89 [OSPika 1990, nr 9, poz. 330] Sąd Najwyższy , że godność osobista jest tą sferą osobowości , która konkretyzuje się w poczuciu własnej wartości człowieka i oczekiwaniu szacunku ze strony innych ludzi. Poczucie to, stanowiące istotny element psychiki człowieka, kształtowane jest przez okoliczności zewnętrzne. Zapewnienie przez Państwo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest jednym z podstawowych wymagań demokratycznego państwa prawnego, znajdującym wyraz w normach prawa międzynarodowego. Wynika to wprost z art. 10 ust. 1 ratyfikowanego przez Polskę międzynarodowego paktu praw osobistych i publicznych z dnia 19 grudnia 1966 r. [Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167 i 169] oraz z art. 3 e.k.p.c., stanowiących , że każda osoba pozbawiona wolności będzie traktowana w sposób humanitarny i z poszanowaniem przyrodzonej godności człowieka. Te zasady prawa międzynarodowego wyrażają art. 40, 41 ust. 4 i 47 Konstytucji.

W przekonaniu Sądu Okręgowego powód , aby mógł się na powyższe zasady powołać winien udowodnić, że zostały one przez pozwanego naruszone. W kontekście obowiązującego do dnia 6 grudnia 2009r. przepisu art. 248 par. 1 k.k.w., o takim stanie rzeczy nie mogło być mowy. Nie stanowi również takiej podstawy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2007 r., V CSK 431/06 [OSNC 2008r. , nr 1, poz.13] , w którym przyjęto, że odbywanie kary w przeludnionej celi narusza dobro osobiste. Został on bowiem wydany w innym stanie faktycznym, aniżeli tym, w którym powód odbywał karę pozbawienia wolności i dotyczył nie tylko przeludnionej celi, ale również w takiej, w której nie oddzielono urządzeń sanitarnych od reszty pomieszczenia i nie zapewniono wszystkim skazanym osobnego miejsca do spania. W przypadku powoda w trakcie odbywania u powoda kary pozbawienia wolności taka sytuacja nie miała miejsca. W ocenie Sądu z zeznań świadków : G. B. [k.68v] , R. K. [k. 107],K. W.[e-protokół-k. 196-minuty-4.2-l o.47],Z. M. [e-protokół -k. 279- minuty- 3.53-11.18] wnioskowanych przez powoda, wynikało, że powód był osadzony w (...) we W. w celach, gdzie były kąciki sanitarne odgródzone od reszty powierzchni cel ścianami zaś w otworze drzwiowym wisiała jedynie kotara. Znajdowała się w nim umywalnia z doprowadzoną zimną wodą i sedesem . Taki stan kącików sanitarnych dotyczył pawilonu (...). Same cele w tym pawilonie były zagrzybione. Taki stan rzecz potwierdził w swoim zeznaniu sam powód [k . 51 v] . Z treści Wytycznych programowo- funkcjonalnych oraz wymagań technicznych i ochronnych pawilonów zakwaterowania osadzonych zatwierdzonych w dniu 1 września 2006r. przez zastępcę Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 4 października 2011r. wynika, że węzeł sanitarny w celi mieszkalnej powinien być obudowany trwałą ścianką na pełną wysokość kondygnacji , tj. od podłogi do sufitu z zapewnieniem wentylacji grawitacyjnej i być wyposażony w urządzenia sanitarne.

Sąd zauważył nadto, że faktem znanym mu z urzędu jest to [dokonywane były oględziny cel w pawilonie (...) przez sędziego rozpoznającego niniejszą sprawę] , że w pawilonie (...)wszystkie kąciki sanitarne będąc wydzielonymi na całej wysokości kondygnacji płytami pilśniowymi od reszty powierzchni cel nie miały drzwi , lecz zawieszono w wejściu do nich kotary, ale było to podyktowane względami bezpieczeństwa. Z treści powołanych powyżej Wytycznych wynika bowiem, że węzeł sanitarny w celi mieszkalnej powinien być obudowany trwałą ścianką na pełną wysokość kondygnacji, tj. od podłogi do sufitu z zapewnieniem wentylacji grawitacyjnej , przy czym obudowa nie może zasłaniać widoczności z wizjera na przeciwległą ścianę zewnętrzną celi. Kąciki sanitarne w pawilonie (...) są usytuowane w taki sposób, że gdyby zostały w nich zainstalowane drzwi, to zasłaniałyby widok całości celi przez wizjer znajdujący się w drzwiach wejściowych do celi. Wnętrze tych kącików sanitarnych nie jest jednak widoczne dla osadzonych znajdujących się w celi jak i dla funkcjonariusza służby więziennej, który obserwuje wnętrze celi przez wizjer drzwi wejściowych. Pomieszczenie to zachowuje zatem pełną intymność osadzonego korzystającego z tego wydzielonego pomieszczenia. Zdaniem Sądu a quo wszystkie cele, w których powód był i jest osadzony w (...) we W. tym standardom odpowiadają. Mają one również zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003r, w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności [Dz. U. 2003r. , nr 152, poz. 1493] dostęp do bieżącej wody i właściwe oświetlenie . Żaden przepis regulujący odbywanie kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym nie przewiduje , aby była to ciepła woda. Jedynie w par. 30 pkt. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności [Dz.U.2003r., nr 152, poz. 1493] stwierdza się , że skazany korzysta co najmniej raz w tygodniu z ciepłej kąpieli i powód z takiego prawa korzystał i korzysta ,czego zresztą nie negował. Żaden przepis regulujący wykonywanie kary pozbawienia wolności nie nakazuje , aby w zakładach karnych były na potrzeby

skazanych tworzone pralnie i suszarnie. Zgodnie natomiast z par. 1 pkt. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych [Dz.U.2003r., nr 186, poz. 1820] osobie osadzonej w zakładzie karnym wydaje się odzież, bieliznę, obuwie, pościel, środki higieny, a normy należności tych przedmiotów określa załącznik nr 1 do tego rozporządzenia. Zestaw 1/H w tym załączniku przewiduje dla jednego osadzonego mężczyzny na jeden miesiąc 100g mydła toaletowego, jedną tubkę kremu do golenia i jedną tubkę pasty do zębów, 200g proszku do prania, jeden papier toaletowy. Powód twierdził, że takie normy są zachowane, ale nie są one wystarczające w stosunku do potrzeb, a jakość tych środków pozostawia wiele do życzenia. Rozważając zatem roszczenie powoda w oparciu o art. 24 i 448 k.c. należało stwierdzić, że pozwany wykazał, iż warunki panujące w (...) we W. odpowiadały obowiązującym normom wynikającym z cytowanych powyżej rozporządzeń oraz Wytycznych i nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda. Tym samym brak było podstaw do uznania, że działania pozwanego były działaniami bezprawnymi. Według Sądu Okręgowego panujący w zakładzie karnym dyskomfort jest elementem odbywania kary pozbawienia wolności, z którym powód powinien się liczyć popełniając przestępstwo, oczywiście przy uwzględnieniu innych elementów, które wpływają na określenie warunków, w jakich winna być odbywana kara pozbawienia wolności [tak również: Sąd Apelacyjny w Gdańsku w uzasadnieniu do wyroku z dnia 18 grudnia 2008r. w sprawie I ACa 1229/08]. Z przedłożonego przez stronę pozwaną zestawienia dotyczącego rozmieszczenia i zaludnienia cel, w których był osadzony powód wynika jednak, że w okresie od 19 stycznia 2009r. do 28 stycznia 2009r. przebywał on w celi przeludnionej [jeden skazany ponad normę] i za ten okres brak jest zawiadomień sędziego penitencjarnego kierowanych przez dyrektora pozwanego odnośnie przeludnienia. Nadto za okres osadzenia powoda w okresie od 30 czerwca 2009r. do daty obowiązywania przepisu art. 248 par. 1 k.k.w. [tj. do 6 grudnia 2009r.] brak jest jakichkolwiek danych co do tego w ilu osobowej celi bądź celach i o jakiej powierzchni powód w tym okresie przebywał. Zgodnie z brzmieniem obowiązującego od dnia 6 grudnia 2009r. przepisu art. 110 par. 2 k.k.w. powierzchnia w celi mieszkalnej, przypadająca na skazanego, wynosi nie mniej niż 3 m⁽²⁾. W par. 2b i 2c tego przepisu stwierdza się, że dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego może umieścić skazanego na czas określony, nie dłuższy niż dni, w warunkach, o których mowa w § 2 zdanie drugie, w celi mieszkalnej, w której powierzchnia przypadająca na skazanego wynosi poniżej 3 m², nie mniej jednak niż 2 m², jeżeli zachodzi konieczność natychmiastowego umieszczenia w zakładzie karnym nieposiadającym wolnych miejsc w celach mieszkalnych skazanego na karę pozbawienia wolności przekraczającą 2 lata, skazanego określonego w art. 64 par. 1 lub 2 oraz art. 65 k.k., skazanego za przestępstwo określone w art. 197-203 k.k., skazanego, który samowolnie uwolnił się od odbywania kary pozbawienia wolności, skazanego, który korzystając z zezwolenia na czasowe opuszczenie zakładu karnego lub aresztu śledczego, nie powrócił w wyznaczonym terminie, przetransportowanego na polecenie sądu lub prokuratora z innego zakładu karnego lub aresztu śledczego, w celu udziału w rozprawie lub innych czynnościach procesowych, osoby tymczasowo aresztowanej, ukaranej karą porządkową lub co do której zastosowano inne środki przymusu skutkujące pozbawieniem wolności, przy czym okres owych 14 dni może być przedłużony tylko za zgodą sędziego penitencjarnego, a łączny okres umieszczenia skazanego w celi, gdzie nie jest zachowana powierzchniowa norma 3m² na jego skazanego nie może przekroczyć 28 dni. Przepis ten zatem nakazuje ściśle określenie w decyzji przyczyn i czasu takiego pobytu, przewiduje skargę na tę decyzję, podlegającą rozpoznaniu przez sąd w terminie 7 dni oraz zawiera inne szczegółowe regulacje. Jego treść pozostaje w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia maja 2008 r., wydanego w sprawie SK 25/07, gdzie stwierdzono, że w sytuacjach rzeczywiście nadzwyczajnych nie jest wyłączona możliwość czasowego osadzenia skazanych w celach o powierzchni mniejszej niż 3 m² na osobę i zastrzeżono, iż zasady czasowego umieszczenia w takiej celi muszą być wyraźnie określone. Przepisy nie mogą pozostawiać wątpliwości co do wyjątkowości sytuacji, w których to może nastąpić, maksymalnego czasu umieszczenia w takich warunkach, dopuszczalności i ewentualnych zasad wielokrotnego umieszczenia w takiej celi oraz trybu. Tak więc przepis art. 110 k.k.w. w jego brzmieniu od dnia 6 grudnia 2009r. w sposób konkretny wymieniał te okoliczności, które mogły pozwolić na czasowe, nie przekraczające 28 dni umieszczenie skazanego w celi o powierzchni mniejszej niż 3m² na jedną osobę. W wyroku z dnia 17 marca 201 Or. II CSK 486/09 Sąd Najwyższy stwierdził, że „prawo do godnego odbywania kary pozbawienia wolności niewątpliwie należy zaliczyć do katalogu dóbr osobistych podlegających ochronie. Działania naruszające te dobra mogą zatem rodzić odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 24 i 448 k.c. Nadmierne zagęszczenie celi może samo w sobie być kwalifikowane jako traktowanie niehumanitarne 4’ [niepubl. LEX nr 599534]. W uzasadnieniu do uchwały Składu Siedmiu Sędziów z

dnia 18 października 2011 r. III CZP 25/11 Sąd Najwyższy mając na uwadze zasady określone w art. 3 Konwencji o ochronie prawa człowieka i podstawowych wolności [Dz.U.1993.61.284] i orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka stwierdził, że „ osoba pozbawiona wolności przez sam fakt uwięzienia nie traci podstawowych praw gwarantowanych przez Konstytucję i akty prawa międzynarodowego. Poszanowanie i ochrona jej godności jest obowiązkiem władzy publicznej, wypełniającej zadania represyjne państwa. Realizacja pozbawienia wolności wiąże się z ustaleniem poziomu, na którym warunki uwięzienia są ”odpowiednie” i nie naruszają przyrodzonej i niezbywalnej godności człowieka. Wyjściowe założenie dla określenia wymaganego poziomu jest takie, by traktowanie człowieka pozbawionego wolności nie było poniżające niehumanitarne, a ograniczenia i dolegliwości, które musi on znieść, nie przekraczały koniecznego rozmiaru wynikającego z zadań ochronnych i celu zastosowanego środka oraz nie przewyższały ciężaru nieuniknionego cierpienia, nieodłącznie związanego z samym faktem uwięzienia 4’ [OSNC 2012r. , nr 2 , poz. 15]. Z linii orzeczniczej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wynika, że zasadniczo przy ocenie warunków więziennych pod kątem art. 3 powołanej Konwencji , Trybunał stosuje podejście kumulatywne , polegające na uwzględnianiu wszystkich czynników , w tym także czasu przebywania pozbawionego wolności w złych warunkach , ale czynnikiem o zasadniczym znaczeniu jest kryterium powierzchni celi przypadającej na jedną osobę, przy czym niezapewnienie minimum 3 m2 z reguły stanowi silne wskazanie do stwierdzenia naruszenia cytowanej Konwencji. Mając to na uwadze Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do powołanej uchwały podkreślił, że wielkość normy powierzchniowej na jednego skazanego celach nie odpowiadających podstawowej normie powierzchniowej nie było bezprawne .

W tym stanie rzeczy, w ocenie Sądu Okręgowego powodowi w takiej sytuacji przysługiwało prawo żądania zadośćuczynienia wynikającego z niezgodnego z prawem działania władzy publicznej realizowanej przez Skarb Państwa- (...) we W. w sferze imperium . Szkodą , jaka została mu wyrządzona , było naruszenie przez pozwanego jego godności osobistej i zmuszenie do odbywania kary pozbawienia wolności w warunkach przekraczających zwykły poziom, nieuniknionego cierpienia, które nierozzerwalnie wiąże się z odbywaniem takiej kary. Jednocześnie powód twierdził, że oprócz prawa do godnego odbywania kary pozbawienia wolności i prawa do intymności zostało naruszone również jego dobro osobiste w postaci zdrowia. Brak było jego zdaniem podjęcia przez służby medyczne pozwanego właściwych działań związanych z doznanymi przez niego (...). Sam jednak przyznał , że urazy te nie skutkowały żadnymi negatywnymi następstwami w jego stanie zdrowia [e- protokół - k. 196 , minuty- 39.10- 42.30]. Z całą pewnością natomiast w opinii Sądu pierwszej instancji inaczej należało zanalizować fakt 5-krotnego zachorowania powoda w 2012r. na chorobę (...). Przesłuchani na tą okoliczność świadkowie : J. J. [e-protokół -k. 161 — minuty 3.15-11.01] , D. P. [e-protokół-k. 196 - minuty 15.22- 23.03], P. K. [e-protokół- k. 196 - minuty - 29.29-36.51] , P. I. [k. 221 v] potwierdzili, że powód podobnie jak i oni chorował na (...) , a liczba przypadków wystąpienia tej choroby (...)była u pozwanego w 2012r. znaczna. Sam pozwany przyznał, że w 2012r. odnotował 305 przypadków (...)bądź też jego podejrzenia , a do 15 marca 2013r. 76 [k. 183] . U pozwanego osadzonych jest około 1200 skazanych i tymczasowo aresztowanych , co oznacza , że jedna czwarta osadzonych chorowała w 2012r. na (...). Fakt ten wskazuje na to , że pozwany nie zapewnia skazanym , w tym także powodowi odpowiednich warunków higieniczno-sanitarnych. (...) jest bowiem chorobą , która pojawia się wówczas , kiedy nie są zachowane podstawowe zasady higieny . Z załącznika nr 1 do zarządzenia nr (...) z dnia 7 marca 2012r. Dyrektora (...) we W. wynika, że w przypadku zdiagnozowania przez lekarza wystąpienia podejrzenia choroby(...) lekarz diagnozujący , kierownik ZOZ lub upoważniony przez niego pracownik każdorazowo pisemnie powiadamia o tym fakcie funkcjonariusza działu kwatermistrzowskiego odpowiedzialnego za przeprowadzenie zabiegów dezynfekcji . Lekarz określa i przekazuje pisemną dyspozycję wobec pacjentów dotyczącą okresu kwarantanny, a w szczególności czy chorzy będą izolowani od pozostałych osadzonych. Po okresie kwarantanny funkcjonariusz działu kwatermistrzowskiego przeprowadza w celi zabiegi dezynfekcji rzeczy skarbowych , rzeczy prywatnych , oraz pomieszczenia celi mieszkalnej . Przedmioty i odzież poddaną dezynfekcji pakuje się do worków zapewniających szczelność oraz przechowuje w wydzielonym pomieszczeniu przez okres 3 tygodni. Nadto w przypadku(...) zalecane były kąpiele i zmiana bielizny. Bieliznę , pościel, koc , ręczniki używane podczas choroby należało wyprać i odstawić nie stosując ich przez okres 2 tygodni . Odzieży używanej przed rozpoczęciem terapii nie należało zakładać przez okres 2-3 tygodni [k. 186-188]. Tymczasem z zeznań powołanych powyżej świadków , którym Sąd dał wiarę z uwagi na brak ich podważenia przez stronę pozwaną wynikało , że pomimo wystąpienia(...) skazani nie korzystali z dodatkowych kąpiele [brak przedłożenia przez pozwanego np.

grafiku dodatkowych kąpiei za 2012r.], koce nie były prane podobnie jak rzeczy osobiste skazanych . Do prania zabierana była jedynie tzw. odzież skarbowa [ubranie przydzielane skazanemu przez pozwanego], a rzeczy osobiste skazani prali sami. Podkreślenia wymagał przy tym fakt , że z par. 5 cytowanego załącznika do zarządzenia z dnia 7 marca 2012r. wynikało , iż tylko przy dezynsekcji należało dokonać wymiany odzieży oraz pościeli i koców na czyste. Nie był natomiast nałożony taki obowiązek na odpowiednie służby pozwanego w sytuacji , kiedy miała nastąpić dezynfekcja celi, a więc wówczas kiedy występowała choroba zakaźna pod postacią (...). Ilość przypadków (...) w 2012r. wskazywała wyraźnie na to , że podejmowane przez odpowiednie służby pozwanego środki były niewystarczające , a sama treść zarządzenia nakładającego określone obowiązki w zakresie utrzymania higieniczno- sanitarnego nie była w pełni realizowana. Wskazać przy tym należało , że samo zarządzenie nie zawierało w swojej treści dostatecznych środków , które w sposób prawidłowy zabezpieczyłyby pod względem higieniczno -sanitarnym samych skazanych , o czym świadczą liczne nawroty (...).

Sąd Okręgowy zauważył, że na wstępie rozważań podkreślono, że przesłankami ochrony dóbr osobistych , które muszą być spełnione łącznie , są: istnienie dobra osobistego, zagrożenie lub naruszenie tego dobra, bezprawność zagrożenia lub naruszenia. Niewątpliwie powód wykazał, że wskutek kilkukrotnego zachorowania na chorobę zakaźną jaką jest (...) pozwany spowodował zagrożenie dobra osobistego powoda jakim jest jego zdrowie . Pozwany nie wykazał przy tym , a na nim ciążył taki obowiązek, że zaistniała jedna z przesłanek wyłączająca bezprawność tego zagrożenia [działanie w ramach porządku prawnego, tj. działanie dozwolone przez obowiązujące przepisy prawa, wykonywanie prawa podmiotowego, zgoda pokrzywdzonego , ale z zastrzeżeniem uchylenia jej skuteczności w niektórych przypadkach , działanie w ochronie uzasadnionego interesu].

Bezprawność stanowi kwalifikację przedmiotową czynu, ujmuje zachowanie jako obiektywnie nieprawidłowe, abstrahując przy tym od elementu zawinienia. Przy ustaleniu bezprawności rozważeniu podlega stosunek, w jakim pozostaje dane zachowanie względem obowiązujących reguł postępowania. W przypadku pozwanego nie zastosował się on w pełni do procedur określonych w załączniku nr 1 do zarządzenia z dnia 7 marca 2012r. , a ponadto procedury te były niewystarczające do tego aby zapobiec masowym zachorowaniom skazanych w 2012r. na (...).

Zdaniem Sądu „Kara bezwzględnego pozbawienia wolności, jak i warunki jej odbywania, są naturalną konsekwencją przestępczej przeszłości skazanego, stanowiąc element polityki karnej w postaci prewencji indywidualnej (odstraszającej sankcji za popełnienie czynu zabronionego). Natomiast odbywanie kary pozbawienia wolności jest w sposób immanentny związane z licznymi ograniczeniami i niedogodnościami, a obowiązkiem Skarbu Państwa - jako podmiotu odpowiedzialnego w ramach tzw. imperium za realizację polityki penitencjarnej jest jedynie zapewnienie osadzonym ustawowo określonych standardów” [tak: Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 6 marca 2013 r. I ACa 1212/12 -LEX nr 1305965]. Fakt 5-krotnego zachorowania powoda w 2012r. w trakcie odbywania u pozwanego kary pozbawienia wolności na (...) świadczy o tym , że pozwany nie zapewnił mu takich minimalnych standardów higieniczno-sanitarnych, które eliminowałyby możliwość zachorowania powoda na tą chorobę (...). Powód w trakcie przymusowej izolacji nie powinien na taką chorobę zapasć, a jeśli tak się stało , to była to dodatkowa dolegliwość związana z wykonywaniem wobec powoda kary pozbawienia wolności, która wywołała u niego dyskomfort w postaci zagrożenia jego dobra osobistego jakim było zdrowie. Kilkukrotna zapadalność powoda na tą chorobę nie wywołała u niego żadnego trwałego uszczerbku na zdrowiu , na co się zresztą nie powoływał , ale stanowiła dodatkową dolegliwość , która nie powinna się pojawić , gdyby pozwany przestrzegał określonych procedur lub też miał je lepiej opracowane. Taki stan rzeczy jak również wskazywane we wcześniejszej części rozważań czasowe umieszczanie powoda w celach , w których nie była zachowana norma 3m2 na jednego skazanego, legły u podstaw zasądzenia na rzecz powoda od pozwanego na podstawie art. 24 par. 1 k.c. i art. 448 k.c. zadośćuczynienia w wysokości 10 000 zł. Dalej idące roszczenie było rażąco wygórowane i pozostawało w sprzeczności z poczynionymi ustaleniami w zakresie skutków , jakie wywołało u powoda naruszenie przez pozwanego jego dóbr osobistych w postaci prawa do godnego odbywania kary pozbawienia wolności, prawa do intymności oraz zdrowia. Nie potwierdziły się przy tym zarzuty, że naruszone zostało przez pozwanego prawo powoda do intymności [kąćki sanitarne są zabezpieczone zgodnie z obowiązującymi przepisami].

Wobec poczynionych ustaleń Sąd pominął wnioskowane przez powoda dowody z zeznań świadków K. G. i J. Ż. z uwagi na to, że na okoliczności, na które mieliby zeznawać, zeznawali świadkowie D. P. i P. K., a ponadto mieli zeznawać na okoliczności bezsporne [(...) - świadek J. Ż.], z zeznań świadków D. K., J. S., J. G., D. S., gdyż powód nie podał miejsc ich pobytu bądź zamieszkania, świadków Z. G., Ł. K., R. S., D. S., S. R., S. S. albowiem powód nie sprecyzował tezy dowodowej, na jaką mieliby zostać przesłuchiwani, świadka M. R. gdyż okoliczności, na które miał zeznawać nie pozostawały w żadnym związku z wniesionym roszczeniem oraz świadków J. K. i M. G. bowiem nigdy nie byli osadzeni z powodem w tych samych celach. Brak było również podstaw do dopuszczania dowodu z opinii biegłego (...) oraz dowodu z opinii biegłego, który miałby „dokonać pomiaru powietrza w celi 4”, a także dowodu z opinii Powiatowego (...) we W. albowiem w tym zakresie nastąpiła prekluzja dowodowa [powód był zobowiązany złożyć wszystkie wnioski dowodowe do kwietnia 2013r. -k. 196v].

O kosztach sądowych Sąd Okręgowy postanowił zaś na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2008r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych i art. 100 k.p.c., mając na uwadze fakt, że pozwany przegrał sprawę w 5%-tach, oraz w pozostałej części na podstawie art. 113 ust. 1 a contrario w/w ustawy, a o kosztach zastępstwa procesowego Prokuraturii (...) w W. na podstawie art. 102 k.p.c., gdyż powód nie dysponuje żadnym majątkiem ani też oszczędnościami, nie pracuje w(...).

Apelację od powyższego wyroku wywiodła strona pozwana, która na podstawie art. 367 § 1 k.p.c., zaskarżyła wyrok Sądu Okręgowego w. W. w części obejmującej rozstrzygnięcia zawarte w pkt. 1,3 i 4 jego sentencji. Zarzuciła wyrokowi naruszenie prawa materialnego, w szczególności:

art. 23 kc poprzez przyjęcie, iż pozwany naruszył dobra osobiste strony powodowej,

art. 24 § 1 kc w zw. z art. 448 k.c. poprzez przyjęcie, iż w realiach rozpoznawanej sprawy istniały przesłanki do zasądzenia na rzecz powoda kwoty 10.000 zł. pkt. 1 zaskarżonego orzeczenia,

art. 94 Ustawy o kosztach sądowych (Dz. U. 2010.90.594), poprzez obciążenie pozwanego Skarbu(...) (...)kwotą 500 zł tytułem zwrotu części kosztów sądowych, od uiszczenia których powód był zwolniony, pkt. 4 zaskarżonego orzeczenia.

naruszenie przepisów' postępowania:

art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej i błędnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego,

art. 236 k.p.c. poprzez nieoznaczenie faktu podlegającego stwierdzeniu,

art. 248 §1 k.p.c. poprzez żądanie dostarczenia przez pozwanego dokumentu nie odpowiadającego treści tego artykułu,

art. 102 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie w punkcie 3 sentencji wyroku.

W oparciu o powyższe podstawy apelacji strona pozwana wniosła o: zmianę zaskarżonego wyroku w zakresie punktów 1,3 i 4 sentencji poprzez oddalenie powództwa w całości, nie obciążanie pozwanego Skarbu Państwa kwotą 500 zł tytułem zwrotu części kosztów sądowych od uiszczenia których powód był zwolniony oraz zasądzenie od strony powodowej na rzecz Skarbu Państwa -(...)kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu I instancji według norm przepisanych, zasądzenie od strony powodowej na rzecz Skarbu Państwa -(...) kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych;

w wypadku nieuwzględnienia powyższych wniosków: uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w. W. wraz z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia w przedmiocie zasądzenia na rzecz Skarbu-Państwa (...) kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja skutkuje potrzebą zmiany zaskarżonego wyroku, ale tylko częściowo w zakresie wysokości zasądzonego zadośćuczynienia oraz przez wyeliminowanie pkt 4 zaskarżonego orzeczenia. W pozostałym zakresie środek odwoławczy nie może odnieść zamierzonych skutków.

Bacząc na treść art. 382 k.p.c., Sąd Apelacyjny ma nie tylko uprawnienie, ale wręcz obowiązek rozważenia na nowo całego zebranego w sprawie materiału oraz dokonania jego własnej, samodzielnej i swobodnej oceny, w tym oceny zgromadzonych dowodów (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17.04.1998 r. w sprawie II CKN 704/97, OSNC 1998 nr 12, poz. 214). Sąd II instancji nie ogranicza się tylko do kontroli Sądu pierwszej instancji, lecz bada ponownie całą sprawę, rozważając wyniki postępowania przed sądem pierwszej instancji, władny jest ocenić je samoistnie. Postępowanie apelacyjne jest przedłużeniem procesu przeprowadzonego przez pierwszą instancję, co oznacza, że nie toczy się on na nowo.

Przed przystąpieniem do badania we wskazanym wyżej zakresie, wskazać należy, iż w opinii Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy przeprowadził prawidłowo postępowanie dowodowe w ramach wniosków dowodowych wskazanych przez obie strony, weryfikując je przez pryzmat przydatności dla rozpoznania istoty sprawy (art. 227 k.p.c.) i na tej podstawie dokonał ustalenia stanu faktycznego, który może być podstawą rozpoznania apelacji, złożonej przez pozwanego, bez konieczności jego uzupełniania. Sąd Okręgowy nie dopuścił się żadnego z zarzucanych mu uchybień. Dlatego Sąd drugiej instancji ustalenia faktyczne przyjmuje za własne. Podziela też bardzo szeroko przytoczone, oparte na dorobku judykatury, rozważania prawne, uznając, że nie zachodzi konieczność ich ponownego przytoczenia.

Sąd Apelacyjny uznał zatem, że zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwolił na konstatację, że w zakresie kwestionowanej w apelacji odpowiedzialności pozwanego za czas, w którym powód przebywał w celi przeludnionej oraz co do zarażenia go (...), dokonane przez Sąd Okręgowy rozstrzygnięcie, jak i wnioski wywiedzione z przeprowadzonego postępowania dowodowego, były prawidłowe co do zasady.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego co do warunków metrażowych panujących w celach, w których przebywał powód. Trafnie Sąd pierwszej instancji opierając się na zgromadzonych w sprawie dokumentach wykazujących okresy przebywania powoda w określonych celach i pawilonach oraz liczbę osadzonych z nim wspólnie osób ujawnił czas, w którym normy zasiedlenia zostały naruszone z punktu widzenia obowiązującego prawa. Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 28 lutego 2007r. sygn. akt VCSK 431/06, że ciężar dowodu, iż warunki w zakładzie karnym odpowiadały obowiązującym normom i nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda spoczywa na stronie pozwanej (art. 6 kc w zw. z art. 24 k.c.). Sąd pierwszej instancji prawidłowo więc uznał, że w okresie od czerwca 2009r. do 26 maja 2010r., od maja 2010r. do 1 czerwca 2010r., od października 2010r. do 4 sierpnia 2011r., przebywał w celach przeludnionych skoro reprezentująca pozwanego Prokuratoria (...) w W. nie przedstawiła żadnych danych, które stwierdzałyby, jakie cele, o jakiej powierzchni, w którym pawilonie i w jakiej ilościowej obsadzie zajmował powód w tym okresie. Sąd pierwszej instancji wbrew opinii apelacji nie orzekał w tym zakresie poza granicami żądania pozwu, gdyż ten wyraźnie wskazywał, że dochodzone zadośćuczynienie związane jest z pobytem powoda w ZK W. do chwili obecnej, czyli do momentu wniesienia pozwu. Z tego względu Sąd zwrócił się do radcy Prokuraturii (...) o informację co do numerów i powierzchni cel (...) po dniu 20 października 2008r. do chwili obecnej. Załączone na etapie apelacji dokumenty nie zmieniają istoty rzeczy, gdyż nie zostały objęte wnioskiem dowodowym, nadto mogły zostać przedłożone przed sądem pierwszej instancji, a wobec braku uzasadnienia dla ich przywołania na etapie apelacji (art. 381 k.p.c.) nie mogły odnieść zamierzonego skutku. Sąd Apelacyjny akceptuje więc stanowisko, zgodnie z którym działanie pozwanego polegające na osadzeniu powoda przez wskazany wyżej okres tj. przez 23 miesiące w celach, które nie spełniły wymogu określonego przez art. 110 § 2 k.k.w. miało charakter bezprawny.

W przekonaniu Sądu drugiej instancji przyrodzona i niezbywalna godność człowieka jest nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych. Obowiązek ten powinien być realizowany przez władze publiczne przede wszystkim tam, gdzie Państwo działa w ramach imperium, realizując swe zadania represyjne, których wykonanie nie może prowadzić do większego ograniczenia praw człowieka i jego godności, niż to wynika z zadań ochronnych i celu zastosowanego środka (por. wyrok SA w Katowicach z dnia 7 listopada 2012r. IACa (...)). W

ocenie Sądu Apelacyjnego, sam fakt umieszczenia osoby pozbawionej wolności w celi o powierzchni przypadającej na osadzonego mniejszej niż 3 m² może stanowić wystarczającą przesłanką do przyjęcia, że nastąpiło naruszenie dobra osobistego skazanego w rozumieniu art. 23 i 24 k.c., a mianowicie prawa człowieka do poszanowania godności (tak też Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 18 października 2011 r. sygn. akt III CZP 25/11, w której przyjęta wykładnia przepisów mających zastosowanie przy rozpoznawaniu roszczeń z tytułu naruszenia dóbr osobistych osób odbywających karę w warunkach pozbawienia wolności uwzględnia także dorobek orzeczniczy Europejskiego Trybunału Praw Człowieka). Nadmierne zagęszczenie celi może samo w sobie być kwalifikowane jako traktowanie niehumanitarne. Należy zgodzić się ze stanowiskiem wyrażonym w apelacji, że zaistnienie takiego stanu rzeczy nie oznacza zawsze, bezwzględnie i automatycznie, że należy kwalifikować je jako naruszenie tych dóbr, bo uwzględnione być muszą w konkretnej sprawie także inne istotne okoliczności faktyczne. Taka okolicznością może stanowić sam okres trwania stanu, w którym skazany przebywał w warunkach przeludnienia. W opinii Sądu Apelacyjnego przebywanie w przeludnionej celi uwłacza godności powoda, ponieważ wiąże się z całokształtem negatywnych skutków wynikających z nadmiernego stłoczenia kilku osób na małej powierzchni. Doznanie przez powoda krzywdy było więc oczywiste. Także istnienie normalnego związku przyczynowego (art. 361 § 1 k.c.) pomiędzy bezprawnym zachowaniem pozwanego, a naruszeniem godności osobistej powoda i odniesioną przez niego z tego tytułu krzywdą było niewątpliwe.

Warto jednak zauważyć, że powód w sprawie poza ogólnikami dotyczącymi przebywania w celi przeludnionej, sam nie zaoferował dowodów, które wskazywałyby na inne jeszcze okoliczności towarzyszące przeludnieniu i skutki takiego stanu rzeczy. W sprawie nie ujawniono aby powód składał skargi do Dyrekcji ZK związane z tą okolicznością. Świadkowie zeznający w sprawie również nie podnieśli okoliczności, które wskazywałyby na doznanie przez powoda szczególnych dolegliwości w związku z przebywaniem przez niego w celi przeludnionej. Lektura zeznań złożonych przez powoda w sprawie nakazuje przyjąć, że udowodniony został wyłącznie okres przebywania w warunkach przeludnienia i tylko ta okoliczność w związku z całokształtem negatywnych skutków wynikających obiektywnie z nadmiernego stłoczenia kilku osób na małej powierzchni winna była mieć wpływ na wysokość zadośćuczynienia przyznanego powodowi na podstawie art. 448 k.c., skoro pozwany - tak jak w niniejszej sprawie - nie obalił bezprawności naruszenia dobra osobistego.

Jednocześnie Sąd drugiej instancji nie ma wątpliwości, że istniała podstawa faktyczna i prawna dla rozważenia przyznania zadośćuczynienia powodowi w związku z doznaniem przez niego pięciokrotnym zachorowaniem na (...) w 2012r. Sąd a quo prawidłowo odniósł te zdarzenia jako wynikające z okoliczności podanych przez świadków J. Jankę D. P., P. K., P. I., którzy potwierdzili, że powód podobnie jak i oni chorował na (...), a liczba przypadków wystąpienia tej choroby zakaźnej była u pozwanego w 2012r. znaczna. Sam pozwany przyznał, że w 2012r. odnotował 305 przypadków (...) bądź też jego podejrzenia. Fakt dotyczący zachorowania przez powoda był także okolicznością, która wynikała z informacji podanej Sądowi przez pozwanego. Sąd pierwszej instancji miał więc uzasadnione podstawy do przyjęcia, że pozwany nie zapewniał w tamtym czasie skazanym, w tym także powodowi odpowiednich warunków higieniczno-sanitarnych. Odniesienie się w apelacji do dokumentacji związanej z regulacją w tym zakresie obowiązującą u pozwanego nie mogło odnieść zamierzonego skutku, ponieważ oznaczało to tylko tyle, że pomimo posiadania regulacji mającej przeciwdziałać powstawaniu i rozpowszechnianiu choroby jaką jest (...) regulacje te niezadziałały należycie. Analiza przeprowadzona w tym zakresie przez Sąd pierwszej instancji wskazująca, że mimo regulacji szczegółowo wskazującej na procedury z zeznań świadków, którym Sąd dał wiarę z uwagi na brak ich podważenia przez stronę pozwaną wynikało, że pomimo wystąpienia (...)skazani nie korzystali z dodatkowych kąpielii [brak przedłożenia przez pozwanego np. grafiku dodatkowych kąpielii za 2012r.], koce nie były prane podobnie jak rzeczy osobiste skazanych. Odesłanie do zeznań jednego z osadzonych w osobie P. K. (2) jest niewystarczające dla uznania wniosków i ustaleń Sądu Okręgowego za nietrafne i sprzeczne z regułami związanymi z zastosowaniami zasady swobodnej oceny dowodów z art. 233 § 1 k.p.c. Słusznie więc przyjęto w sprawie, że w przypadku pozwanego nie zastosował się on w pełni do procedur określonych w załączniku nr 1 do zarządzenia z dnia 7 marca 2012r., a ponadto procedury te były niewystarczające do tego aby zapobiec masowemu zachorowaniu skazanych w 2012r. na (...). Apelacja próbując skierować rozważania przeciwko temu stanowisku jest wyłącznie polemiką z prawidłowym stanowiskiem Sądu a quo.

W tym stanie rzeczy, zdaniem Sądu drugiej instancji nie można jednak podzielić racji, Sądu pierwszej instancji, które skłoniły ten Sąd do zasądzeniu kwoty 10 000zł. na rzecz powoda. Roszczenie majątkowe (o zadośćuczynienie) ma służyć, ze swej istoty, złagodzeniu krzywdy moralnej. Zatem uzależnione jest od jej rozmiaru, od stopnia winy sprawy (naruszającego dobro osobiste) i poczucia krzywdy u poszkodowanego. Sąd zobligowany jest wziąć pod uwagę zarówno kompensacyjny charakter zadośćuczynienia i rodzaj naruszonego dobra. Uwzględnić przy tym musi, że ciężar gatunkowy poszczególnych dóbr osobistych nie jest jednakowy i nie wszystkie dobra osobiste zasługują na jednakowy poziom ochrony za pomocą środków o charakterze majątkowym (por. wyrok SA w Białymstoku z dnia 4 lipca 2008 r., I ACa 278/08, LEX nr 531750). Zasądzona kwota zadośćuczynienia nie może być symboliczna, musi mieć charakter kompensacyjny. Suma ta powinna być „odpowiednia”, a jej określenie musi uwzględniać wszystkie okoliczności sprawy. Wysokość zadośćuczynienia przyznawanego na podstawie art. 448 k.c. ma charakter ocenny, zależy od swobodnego uznania sędziowskiego ale Sąd drugiej instancji może dokonać korekty zasądzonego zadośćuczynienia. W opinii Sądu Apelacyjnego, biorąc pod uwagę wcześniejsze rozważania, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na wysokość zadośćuczynienia uznać należało, że świadczenie przyznane powodowi w kwocie 10 000zł. jest niewspółmiernie nieodpowiednie, tj. rażąco wygórowane. Zdaniem Sądu Apelacyjnego zrekompensowanie i złagodzenie doznanej krzywdy moralnej z tytułu przebywania w celi przeludnionej winno wynieść 2 500zł. oraz w tej samej wysokości ocenić należy szkodę związaną z chorobą powoda. Tak ustalona wysokość zadośćuczynienia jest proporcjonalna do wyrządzonej krzywdy, jest wystarczająco wyraźna i nie zmierza do wzbogacenia powoda, który przy badaniu rozmiaru ujemnych następstw w jego sferze psychicznej czy rozmiaru cierpień nie wykazał dalej idących skutków poza tymi, które wynikają z jego zeznań.

Kierując się powyższymi względami Sąd Apelacyjny na mocy art. 386 § 1 k.p.c. orzekł, jak w pkt I lit a sentencji wyroku.

Jednocześnie Sąd Apelacyjny z mocy art. 386 § 1 k.p.c. wyeliminował pkt 4 zaskarżonego wyrok jako zupełnie sprzeczny z regulacją art. 113 i 94 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, skoro obciążono opłatą sądową Skarb Państwa, czyli beneficjenta tych opłat.

Sąd drugiej instancji nie znalazł także powodów zmieniać zaskarżony wyrok w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu należnych pozwanemu od powoda opartego na regulacji z art. 102 k.p.c. W sprawie brak dowodów aby dochodzenie racji w procesie przez powoda było z jego strony nadużyciem lub formą procesowego pieniactwa. Przyznanie w procesie powodowi części z dochodzonego roszczenia przeczy również takiemu stanowisku. Ponadto okoliczności związane z uzyskaniem przez powoda zwolnieniem od kosztów sądowych umożliwiały zastosowanie art. 102 k.p.c. w ramach pozostawienia sądowi orzekającemu swobody w ocenie przesłanek tego przepisu. Wobec takiego stanu rzeczy, Sąd Apelacyjny z mocy art. 385 k.p.c. orzekł, jak w pkt II.

Natomiast przy rozstrzygnięciu o kosztach apelacyjnych, Sąd drugiej instancji biorąc pod uwagę ustalenia Sądu a quo także co do sytuacji powoda, postanowił zastosować art. 102 k.p.c. czyli przepis, realizujący zasadę słuszności, stanowiący wyjątek od ogólnej reguły obciążania stron kosztami procesu, zgodnie z którą strona przegrywająca sprawę jest zobowiązana zwrócić przeciwnikowi, na jego żądanie, wszystkie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (art. 98 § 1 k.p.c.). Hipoteza przepisu art. 102 k.p.c., odwołująca się do występowania "wypadków szczególnie uzasadnionych", pozostawia sądowi orzekającemu swobodę oceny, czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony, stanowią podstawę do nie obciążania jej kosztami procesu (por. postanowienie SN z dnia 13 grudnia 2007 r., I CZ 110/07, niepubl.). Zdaniem Sądu Apelacyjnego trudno aby powodowi nieposiadającemu majątku pobrać z zasądzonego świadczenia część kosztów należnych Skarbowi Państwa. Powód sam także nie wytoczył skutecznie apelacji, a uwzględnienie środka odwoławczego w dużej mierze polegało na ponownej ocenie zebranego materiału dowodowego przeprowadzonej przez Sąd drugiej instancji. Z tych racji i na podstawie art. 108 § 1 k.p.c, przy zast. art. 391§ 1 k.p.c. orzeczono, jak w pkt III sentencji wyroku.